

ПРИНЦИПИ ДОБОРУ НОВИН МЕРЕЖЕВИМИ ВИДАННЯМИ: ЯК ІНТЕРНЕТ-ЖУРНАЛІСТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ ЗМІ ПОДАЮТЬ ІНФОРМАЦІЮ ПРО ПОДІЇ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У статті визначаються принципи селекції інформаційних повідомлень інтернет-ЗМІ: майже повна відсутність ексклюзивних джерел, залежність від прес-релізму та гарячих новин, фрагментарність у подачі новин з регіонів. Також укладено рейтинг згадуваності областей України у новинах центральних ЗМІ, визначені провідні теми цих новин та їх джерела. На основі цих даних робиться висновок про те, що інформаційні сайти відмовилися від генерування новин, натомість стають майданчиком, на якому журналісти розміщують передруки – резонансну інформацію з інших джерел.

Ключові слова: регіональні новини, принципи добору новин, новини в інтернет-ЗМІ, джерела новин, виробництво новин, сприйняття новин, деформація реальності у журналістиці.

Principles of internet-news selection are determined in the article: uncommon usage of exclusive sources, high dependence on press-releases, hot information and fragmentary coverage of regional news. Rating of regions mentioning in central internet media is concluded, leading topics and sources of news from regions are identified. Based on these data conclusion is made: information sites are refused the function of news generating, in return internet media became a ground for reprinted information based on alien sources.

Key words: regional news, principles of news selection, news in internet-media, news sources, generating of news, news perception, journalism and reality deformation.

В статье определяются принципы селекции информационных сообщений интернет-СМИ: почти полное отсутствие эксклюзивных источников, зависимость от прессрелизма и горячих сообщений, фрагментарность в подаче

новостей из регионов. Также составлен рейтинг упоминаемости областей Украины в новостях центральных СМИ, определены ведущие темы и этих новостей и их источники. На основании этих данных делается вывод о том, что информационные сайты отказались от производства новостей, вместо этого они становятся площадкой, на которой журналисты публикуют перепечатки: резонансную информацию из других источников.

Ключевые слова: региональные новости, принципы отбора новостей, новости в интернет-СМИ, источники новостей, производство новостей, восприятие новостей, деформация реальности в журналистике.

Новини є основним продуктом інтернет-видання. Практично усі інформаційні сайти працюють у режимі 24/7, задовольняючи потреби своїх читачів, які, за висловлюванням Р. Крейга сидять «на інформаційній голці» [2] й постійно потребують нових повідомлень. Центральні українські інтернет-видання публікують за добу 150-200 новин, що має бути свідченням того, наскільки глибоким є проникнення журналістів у суспільну дійсність. На велику кількість новин зорієнтовані й місцеві інформаційні сайти, однак подібна оперативність зазвичай шкодить якості, що відображається й на тому, як читач сприймає сучасну йому дійсність.

Звичайно, будь які мас медіа за висловленням Н. Лумана, є конструктором реальності [3, 120]. Проте кожен ЗМІ конструє реальність за певними принципами, а серед цих принципів поряд із редакційною політикою та суспільно-політичною ситуацією у країні не останню роль відіграє й специфіка самого медіа. Іншими словами, серед факторів, що впливають на деформацію реальності, можемо виокремити як суб'єктивні (інтереси власника, традиції видання, редакційна політика, особливості аудиторії та ін.), так і об'єктивні – зокрема природу самого медіа. Адже «media is the message».

Д. Мак-Квейл говорить, що однією з найбільш запотребуваних проблем журналістичнознавчих досліджень є пошук зв'язку між «реальністю» та медіа-текстами: «Існує декілька альтернативних способів тлумачення цього зв'язку, але основне питання – це, чи відображає (і чи має відображати) медійний

контент реальність, а якщо так, то яку або чию реальність?» [4, 303] Подібний підхід дозволяє зрозуміти, наскільки якісно журналістика виконує свої зобов'язання перед соціумом, визначити основні прийоми та підходи, які використовуються працівниками медіа для відображення «реальності», а також зрозуміти, яку інформацію про дійсність отримує читач і наскільки ця інформація деформує дійсність.

Цю проблему ми вирішуємо на матеріалі повідомлень центральних інтернет-видань про події в регіоні. Ця царина є малодослідженою, бо ж зазвичай науковці, вивчаючи центральні ЗМІ, зосереджуються на висвітленні загальноукраїнських проблем, якщо ж центром уваги стають місцеві видання, то – відповідно – окреслюються події в регіоні. До того ж, цей матеріал і дозволить відповісти на питання, наскільки глибоко опановують суспільну дійсність центральні ЗМІ, а також побачити, якою у відображенні цих медіа постає наша країна в цілому (без зосередження на подіях у столиці).

Отже, мета дослідження – визначити принципи селекції інформаційних повідомлень мережевими журналістами й окреслити загальну картину життя в регіонах України, представлену у новинах центральних ЗМІ.

Аналіз здійснюється на основі трьох найбільш популярних центральних інтернет-видань: «Українська правда», «Цензор.нет» та «Кореспондент.нет». Ці ЗМІ можемо назвати й упізнаваними, й рейтинговими. «Цензор.нет» упродовж тривалого часу обіймає першу сходинку за кількістю переглядів по Україні, це видання відповідає критеріям масового. Натомість «Українська правда» вважається якісним й авторитетним інтернет-виданням. «Кореспондент» донедавна сприймався так само, проте після зміни власника втратив свої позиції. Однак і досі видання користується популярністю серед читачів. Для аналізу ми спеціально взяли різні видання: і масове, і якісне, і проукраїнське, і проросійське, щоб побачити зріз проблеми відображення життя в регіонах.

Для того, щоб з'ясувати, як столичні журналісти пишуть події в областях ми обробили стрічки новин заявлених вище сайтів за два місяці: листопад та грудень 2014 року. Саме цей період ми обрали через те, що події в регіонах були, як кажуть західні журналісти «newsworthy» – вартими новин. Зокрема

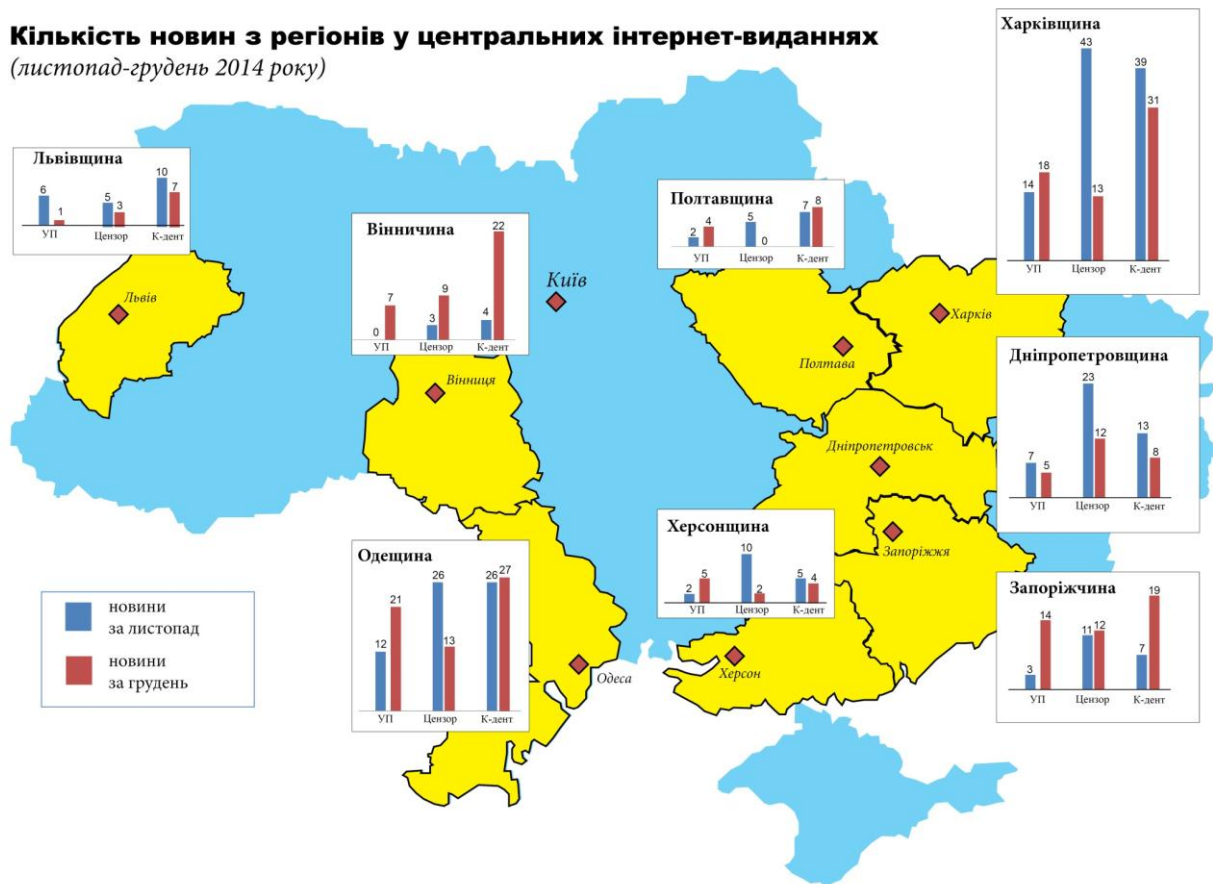
йдеться про численні вибухи у Харкові та Одесі. Також не забуваймо про постійні загрози, з якими стикаються регіони, розташовані поблизу так званих ДНР та ЛНР, а також Криму. У цей же період у Вінниці та Запоріжжі відбулися протести проти міської влади. До уваги ми брали лише ті новини, які сталися в регіонах (із нашої вибірки ми виключили Київ, а також Донецьку та Луганську області та АР Крим (оскільки три останні регіони є об'єктом постійної уваги журналістів, а отже, решта регіонів виявляться у заздалегідь програшній ситуації).

Перейдемо до аналізу. Відсоток новин з регіонів порівняно з новинами України та світу на усіх сайтах незначний (2,5-3%), незважаючи на те, що період листопада-грудня для областей був дуже насиченим важливими подіями. («Українська правда» за обраний нами період дала близько 5290 новин. З них подіям в окреслених регіонах було присвячено 134 новини. Це 2,5%. Решта – новини України та світу. «Цензор.нет» публікує більше новин за день, за два місяці близько 8900 повідомлень. З них подіям в регіонах присвячено 242 тексти. Це 2,6%. І «Кореспондент.нет» — 8865, з регіонів – 299, це 3,3%). Однак, незважаючи на ці цифри, ми не можемо сказати, що новини з регіонів на стрічках столичних ЗМІ не користуються популярністю у читача. Вони також набирають велику кількість переглядів. Наприклад, новина «Запорожские волонтеры отправят воинам в зону АТО броневые автомобили «Хомячок». ФОТОрепортаж» набрала на «Цензорі» 48 тисяч переглядів. Тим часом новина «МВД объявило о начале реформ. Начнут с ГАИ» – 15 400. Зрозуміло, що журналісти центральних медіа «ставлять на стрічку» тільки конкурентоспроможні новини з регіонів. Адже вони мають зацікавити не тільки мешканців області, але й усіх жителів України.

На нашу думку, саме через те, що новини з областей мають цікавити усіх, не всі регіони однаково представлені на стрічці новин. Є такі області, про які за два місяці опублікували 1-2 новини, а є й такі, про які згадали 50 разів. Поглянемо на мапу (мапа 1).

мапа 1

Кількість новин з регіонів у центральних інтернет-виданнях
(листопад-грудень 2014 року)



Лідерами за кількістю згадувань є Харківщина та Одещина. На третьому місці – Дніпропетровщина. Інтерес до цих областей не згасав протягом листопада-грудня. І це при тому, що вибухи в Одесі розпочалися якраз в кінці листопада. Із цього можемо зробити висновок, що інтерес до Одеси, як і до Харкова та Дніпропетровська, не залежить виключно від гарячих подій. Інша ситуація в Вінниці, де в грудні відбувалися протести проти обласної влади. У листопаді про цей регіон було небагато згадувань («Українська правда» взагалі нічого не писала про область), а от у грудні повідомлення з регіону зросли в декілька разів. Схожа ситуація і з Запоріжчиною. Невелика кількість згадувань у листопаді, натомість збільшення у грудні (це пов'язано із інтересом до роботи АЕС та аеропорту).

Якщо поглянути на карту в цілому, то помітимо таку особливість: найбільше згадувань у регіонів, що межують із так званими ДНР, ЛНР. Зрозуміло, що у зв'язку із цим журналісти знаходять інформаційні приводи, пишуть про загрози, що виникають в регіоні, реакцію на ці загрози. Те саме стосується й Херсону – частина повідомлень пов'язана із можливими ризиками,

які несе сусідство з анексованим Кримом. Хоча, звичайно, кількість згадувань не така велика, як у Харкова та Дніпропетровська.

У зв'язку із цим інтерес ЗМІ до Одеси теж потребує коментування, адже цей регіон не межує із «неспокійними» сусідами (Придністров'я, яке розглядають як загрозу для регіону, виключаємо, оскільки повідомлень про проблеми, пов'язані із цим, не було, навпаки згадаємо тут новину про те, що губернатор збирається закуповувати там електроенергію). Якщо розглянути тематику новин по регіону, то на першому місці – кримінал та надзвичайні ситуації, на другому – повідомлення про вибухи (кваліфіковані пізніше як теракти) та протести або ж мітинги громадян. Цікаво, що кримінальні новини можна знайти у будь-якій області, відповідно – й кількість згадувань про будь-яку область у центральних ЗМІ можна підвищити, висвітлюючи цю тематику. Однак все ж найбільше журналісти звертають увагу на події у певних регіонах (переважно східні та південні регіони), оскільки саме вони зараз викликають увагу читачів.

Не можна не помітити й майже повну відсутність у новинах згадувань про західний регіон країни (ми не відзначали на мапі регіони, що мали 1-3 згадування упродовж листопада-грудня). Виняток – Львів, проте повідомлення про регіон – переважно кримінал та комунальні проблеми (схожа подача й новин у Полтавщині). Також не бачимо на мапі північних регіонів.

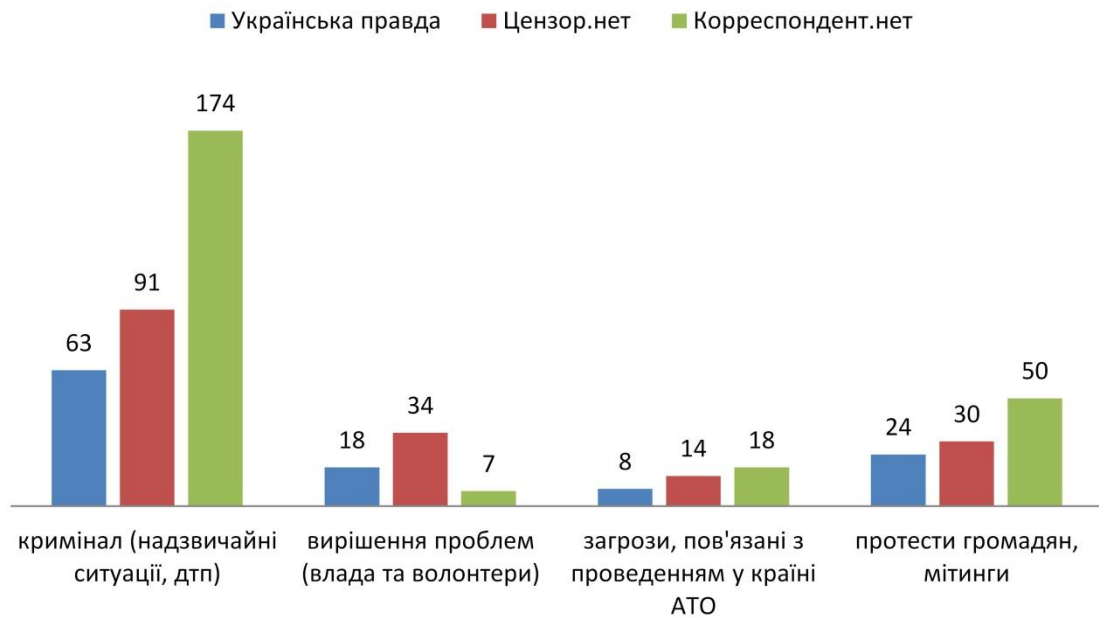
Отже, можемо зробити висновок, що журналісти центральних інтернет-ЗМІ не прагнуть охопити усі регіони країни, натомість, **найчастіше реагують саме на гарячі повідомлення.**

Що саме журналісти столичних медіа пишуть про події в регіоні? Усі тексти ми розподілили за тематикою: кримінал (надзвичайні ситуації та ДТП), загрози, пов'язані із проведенням у країні АТО, вирішення проблем на місцях (сюди ж відносимо як роботу місцевої влади, так і діяльність волонтерів), протести громадян.

Подивимося на те, які новини переважають (діаграма 2).

діаграма 2

Теми новин з регіонів



Отже, найбільше центральні ЗМІ (як масові, так і якісні, як проукраїнські, так і проросійське) пишуть про кримінал у регіонах. Звичайно, серед цих новин є й повідомлення про вибухи, однак навіть якщо ми виведемо їх окремо, все одно кримінал переважатиме («Українська правда» дала 19 новин про вибухи, «Цензор» – 24, «Кореспондент» – 28).

На другому місці протести громадян (це зокрема грудневі новини з Вінниці та Запоріжжя, у листопаді згадування про мітинги сепаратистів, комуністів та інші). Цікаво, що «Кореспондент» опублікував подібних новин найбільше. Таким чином, якщо судити про ситуацію в регіонах виключно на основі цього видання, то складається враження, що окрім злочинів та протестів громадян в Україні більше нічого й не відбувається.

Єдине інтернет-видання, яке більше говорило про вирішення проблем на місцях, ніж про протести, був «Цензор.нет».

На останньому місці новини про загрозу, пов'язану із бойовими діями на Сході країни. Ці повідомлення переважно стосувалися інформації про пересування російських військ поблизу Херсонщини, а також створень батальйонів територіальної безпеки, укріплення блокпостів та ін.

Також ЗМІ подавали інформацію про прощання з військовими, що загинули у зоні АТО (найбільше – «Цензор.нет» — 11 повідомлень).

Окрім цього, ми встановили джерела новин для усіх повідомлень з регіонів (діаграма 3).

діаграма 3

Центральні ЗМІ – джерела регіональних новин



Як бачимо, «Українська правда» та «Корреспондент.нет» надають перевагу прес-релізам (проте якщо в «Української правди» розрив між прес-релізами та центральними ЗМІ не надто значний, то у «Корреспондента» кількість посилань на прес-релізи більша майже у чотири рази). І тільки «Цензор.нет» більше «довіряє» центральним ЗМІ, ніж прес-релізам.

Місцеві ЗМІ стають джерелами новин рідше, ніж прес-релізи та повідомлення центральних ЗМІ. Далі – соціальні мережі (тут тільки у «Цензора.нет» приблизно однакова кількість повідомлень із місцевих ЗМІ та соцмереж). І незначна кількість ексклюзиву. Щодо «Корреспондента.нет» зазначимо, що 8 з 10 ексклюзивних новин стосуються проблеми навколо Одеського НПЗ й можуть бути пояснені зацікавленнями власника видання.

Мусимо зазначити, що подібна ж картина (із переважанням прес-служб як джерел інформації та із незначною кількістю ексклюзивної інформації) спостерігається й у повідомленнях про загальноукраїнські та світові новини. Хоча, звичайно, ця тема потребує детальнішого дослідження. Таким чином, **інтернет-видання не генерують новини, а також не здійснюють власне журналістського пошуку та збору інформації** (за М. Халером, який вважає, що власне журналістський пошук та збір інформації починається із перевірки інформації, передрук же повідомлень прес-служб чи інших ЗМІ таким не є[5]).

Прокоментуємо отриману картину. Отже, серед регіонів України є такі області, що знаходяться під постійною увагою столичних журналістів, а є такі, про які зовсім не згадують. Згідно із теорією порядку денного медіа, існує залежність між тим, як журналісти подають новини (як важливі чи як неважливі) і сприйняттям цих новин аудиторією. Проте, як говорять К. Е. Керролл та М. МакКумбс «Якщо перший рівень порядку денного пов'язаний із виокремленням об'єктів (теми, політики чи компанії), то другий рівень порядку денного пов'язаний із згадуванням атрибутів цих об'єктів. Новинні медіа роблять більш, ніж представляють порядок об'єктів. Вони також описують кожен із цих об'єктів. На деяких атрибутах цих об'єктів робиться наголос, деякі атрибути згадуються рідше, деякі – лише побіжно. Для кожного об'єкту у порядку денного є ще й порядок надання атрибутів» [6, 38].

Які б події не відбувалися в інших регіонах (про які журналісти столичних медіа майже не пишуть), читачі цих малозгадуваних регіонів вважатимуть їх менш важливими, ніж ті, що відбуваються у східних чи південних областях. Це перший рівень порядку денного. Другий – приписування атрибутів. Як можна охарактеризувати життя у регіонах? Небезпека (кримінал, теракти, ДТП, надзвичайні ситуації), незадоволення населення (протести) та зрідка спроби вирішувати проблеми місцевою владою чи волонтерами. Тут заслуговує на увагу підхід видання «Цензор.нет», яке передруковує «позитивні новини» із сюжетів центральних каналів.

Ще одна проблема – це зосередженість центральних ЗМІ на гарячих подіях в регіоні. В результаті чого читачі сприймають, приміром, новини про протести у Вінниці як раптові, не розуміючи їх причин.

Описати події в регіонах більш глибоко не дає і схильність інтернет-видань до «пресрелізму», до того ж, «пресрелізм» становить загрозу для об'єктивності.

Ситуацію, за якої події в регіонах зводяться лише до небезпеки та незадоволення, можна пояснити, звичайно, редакційною політикою (тут можемо навести багато яскравих прикладів із видання «Корреспондент.нет»), проте цікаво, що схожий підхід демонструють і проукраїнське масове видання «Цензор.нет», і проукраїнське якісне видання «Українська правда». Таким чином, окрім редакційної політики мусимо виокремити й об'єктивні фактори подібного викривлення реальності. Ми вже зазначали, що вони пов'язані із природою медіа, яке публікує інформацію.

Отже, будь-яке медіа не відображає дійсність у всій її повноті, більш того, будь-яке медіа викривлює дійсність. Якщо ж нам вдасться назвати напрямки цього викривлення, то читач в ідеалі зможе підходити до певного ЗМІ (газети, радіо-, телеканалу чи інтернет-видання) розуміючи, якою є похибка. Щодо інтернет-видань можемо зазначити таке: сьогодні вони стають не стільки джерелом новин, скільки **майданчиком, де передруковується найцікавіша інформація** з інтернету (інші інтернет-видання, сайти ЗМІ та соцмережі). Відповідно новина для вибагливого читача електронного видання має ставати відправною точкою для подальшого пошуку інформації за темою. Цікаво, що передруковуючи інформацію, журналісти інтернет-видань не перевіряють її. Вони довіряють тому ЗМІ, який її повідомив. Відповідно, помилка, яку роблять, наприклад, кореспонденти місцевих ЗМІ, транслюється і розмножується центральними виданнями. Також інтернет-видання, незалежно від спрямованості (якісні чи жовті) приділяють значну кількість уваги кримінальним новинам. Це також легко пояснити, оскільки саме за рахунок криміналу журналістам вдається досягати встановленої кількості новин за день. До того ж, можна говорити про залежність між кількістю кримінальних новин

та увагою до регіону. Чим більшою є увага до регіону, тим більшою є кількість кримінальних новин. Центральні інтернет-видання не ставлять за мету у повному обсязі повідомляти події з регіонів, надаючи перевагу гарячим повідомленням. Події в регіонах висвітлюються фрагментарно, непослідовно. Відповідно, не може бути й мови про «перманентний рух до пошуку правди» [1, 32], що за Б. Ковачем та Т. Розенстілом має бути притаманний новинній журналістиці.

Стрічка новин, що постійно оновлюється, дає тільки ілюзію об'єктивності, правдивості, всеохопності. Новини, які сприймаються як достовірний продукт медіа, часто стають основною мішенню пропагандистів. Пресрелізм, залежність від гарячих повідомлень, відсутність ексклюзивних джерел – усі ці особливості мережевих новин суттєво полегшують їхнє завдання. Відповідно існує потреба як у подальших дослідженнях проблеми селекції новин у мережі, деформації реальності у цих повідомленнях, так і у виявленні трансформацій, яких під впливом природи мереж зазнає інформаційна журналістика.

Бібліографія

1. Цит. за: Журналистика и конвергенция: почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные / под ред. А.Г. Качкаевой. – М. :, 2010. – 200 с.
2. Крейг Р. Інтернет-журналістика / Р. Крейг. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 324 с.
3. Луман Н. Реальность массмедиа / Никлас Луман. – Пер. с нем. А. Ю. Антоновского. — М.: Праксис, 2005. — 256 с.
4. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / Деніс Мак-Квейл. – Л. : Літопис, 2010. – 538 с.
5. Халер М. Пошук та збір інформації в журналістиці : Навчальний посібник [За загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль] / М. Халер. – К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006.

6. Carroll C. E. Agenda-setting Effects of Business News on the Public's Images and Opinions about Major Corporations / Craig E. Carroll, Maxwell McCombs // Corporate Reputation Review. – Vol. 6 No 1, 2003. - pp. 36–46.